

' HIPHOPPERNE LIGGER JO HELLER IKKE HØJT OPPE! '

Om skole, maskuline positioner og frygten for at havne længst nede i hierarkiet

Af Rickard Jonsson

To scener fra en skole uden for Stockholm kan indlede denne artikel. Den første udspiller sig på en af årets første varme sommerdage. Det er tid til skoleafslutning, og alle eleverne fra nien-de klasse er inviteret til middag i skolens spisesal, der i dagens anledning er fyldt med lange borde med hvide duge. Fra loftet hænger der balloner og guirlander i det svenske flags farver, og på den ene endevæg viser en videoprojektor billeder fra det skolebal, der blev afholdt nogle uger tidligere. I storformat ser jeg nogle af de drenge, som jeg har fulgt det år, jeg har udført feltstudier på skolen: Mengistu i hvidt jakkesæt med armen omkring sin klassekammerat Denise, og Hakan med sej og sammenbidt mine, mens han med halvt lukkede øjne ser ned på os fra spisesalens væg. En lærer træder op på en scene i et af spisesalens hjørner, han banker på mikrofonen, byder alle velkommen til festmiddagen og præsenterer derefter nogle kolleger, som fremfører forskellige rim, hyldester og drilagtige morsomheder for deres elever. En af dem synger en sang – den handler om nogle elever, som han tror, at det vil gå godt for, og i spøg om nogle, der ikke passer deres skolegang og “som havner ved siden af”, og om nogle drenge, der “tror, at skolen bare er for sjov”. Sangens sidste vers er en kær-

FOTOS PELLE RINK

ligheds erklæring: "Jeg har altid elsket jer, nu falder der en tåre fra øjet og ned". Eleverne jubler og klapper. Jeg spørger senere en af drengene lidt uroligt, om han ikke tror, at nogen blev fornærmede over sangens mere ondskabsfulde rim, men han ler og siger, at alle forstår, at det er ment som en spøg. Herefter følger uddeling af stipendier og diplomer, og mens elever kaldes på scenen for at modtage deres belønninger for deres flid, vises der nye billeder på væggen bag det sted, hvor ceremonien foregår. Nejib får ikke noget diplom, men han ser sej ud, da han poserer på spisesalsvæggen bag uddelingen af stipendier, helt klædt i sort: sort skjorte, sort slips og en gul rose i slipseknuden.

Den anden scene er en fysiktime med 8.c. Daniel og Joel arbejder med spørgsmål i en opgavebog, mens læreren Rachid går rundt mellem stolerækkerne og hjælper eleverne. Læreren nærmer sig Daniels bord og spørger, om han vil lave den seneste prøve, som klassen havde, om, eftersom han ikke opnåede et godkendt resultat. Daniel svarer bestemt "nej" og tilføjer, at han desuden ikke burde have fået 'ikke godkendt'. Rachid henter Daniels prøve og

gennemgår den omhyggeligt spørgsmål for spørgsmål for at vise, hvad Daniel gjorde forkert. Læreren forklarer af de rigtige svar afbrydes med jævne mellemrum af Daniels protester: "Og hvad så!?", "Det skrev jeg jo!", "Hvilken rolle spiller det?" Læreren redegør tålmodigt for de rette svar, han gentager, at Daniels prøve ikke er godkendt og går så videre. Joel og Daniel vender sig mod hinanden og begynder at kalde læreren nogle forskellige nedsættende navne. "Popcornhoved", siger Daniel. "Krudthoved", siger Joel. "Han har hormoner i røven!" fortsætter Daniel, og Joel optrapper beskyldningerne og henvender sig nu direkte til Rachid: "Jeg får ondt i hovedet, fordi du er så satans dum!" Læreren hører ikke, hvad de siger, eller rettere: foregiver ikke at høre drengenes kommentarer. Men så hæver Joel stemmen yderligere: "Rachid, kom her, så nikker vi dig en skalle!" Daniel tilføjer: "Misfoster, Mowgli!" Denne gang kan læreren ikke foregive ikke at høre det; han ser op og ser roligt på drengene nogle sekunder, vender bagefter blikket mod mig, ler lidt og går hen til en anden gruppe uden at kommentere skældsordene.

SKOLEN SOM SORTERINGSMASKINE

Uddelingen af stipendier til den afsluttende festmiddag og bedømmelsen af Daniels prøve er udtryk for et grundlæggende aspekt af skolehverdagen: tilstedeværelsen af bedømmelse og sammenligning, af norm og afvigelse. Nejib ser godt ud på billederne fra ballet, mens hans navn er fraværende ved uddelingen af skolens officielle udmærkelser til dygtige elever. Og hvis skolens elever kan inddeles i dem, der har succes, og dem, der ikke tager studierne seriøst – som versene i sangene til skoleafslutningen gav udtryk for – hører Daniel og Joel i denne fysiktime vel til den sidste kategori af elever. I det følgende vil jeg diskutere, hvordan nogle drenge indtager og tildeles forskellige positioner på en skoles øverste klassetrin, og jeg vil undersøge, hvordan forskellige samtaleformer – heriblandt dem, der kan beskrives som stereotype, og dem, der havner uden for det politisk korrekte – kan bruges til at beskrive succes eller til at forholde sig til risikoen for modgang eller eksklusion.

Teksten bygger på et feltarbejde inden for rammerne af en studie om skole og maskulinitet,¹⁾ hvor jeg i et år fulgte elever fra 8. og 9. klasse i timer og frikvarterer. Studien er en sprogligt orienteret etnografisk undersøgelse, hvor jeg undersøger nogle drenges ageren ved hjælp af forskellige sproglige udtryk i deres skolehverdag. Der er til dels tale om drengene fra skoleafslutningens billedshow – denne gruppe vil jeg i teksten omtale som 'lysgårdsdrene' efter den plads, som de ofte holder til i under frikvartererne: lysgården, der ligger i centrum af skolen. De sidder der fuldt synlige og ser på alle andre, og denne gruppe beskrives indimellem af lærere eller andre elever som elever med indvandrerbaggrund, og de bruger forskellige etniske betegnelser for sig selv eller kalder sig for 'perkerne' eller 'indvandrerne'. Den anden gruppe er nogle drenge, der på en mindre synlig måde opholder sig i skolens korridorer. De definerer sig indimellem som svenske og ofte i opposition til drengene i lysgården, som de kalder for 'hipopperne'. Men samtidig er der noget, der forener de to grupper – det vil jeg vende tilbage til.

NOGLE TEORETISKE UDGANGSPUNKTER OM MASKULINITET OG SKOLE

Et centralt udgangspunkt for denne artikel er den tanke, at man gør noget med sproget, når man bruger det. Den britiske filosof J.L. Austin²⁾ opererer i sin beskrivelse af sproget med, at det indeholder 'talehandlinger' eller 'performativer'. Hermed mener han, at sproget ikke blot er et redskab, som man bruger til at kommunikere det, man tænker, eller til at beskrive, hvordan verden ser ud. Ved hjælp af ord, udtryk, samtaler, forskellige måder at tale på eller forskellige slags fortællinger kan vi også gøre noget. Tænk for eksempel på, hvad læreren gør i klasseværelset, når han forklarer, at Daniels prøve ikke er godkendt, eller hvad Daniel og Joel gør gennem deres protester og deres nedsættende kommentarer mod deres lærer. Med disse forskellige eksempler på udtalte ord i klasseværelset følger også lige så mange forskellige hændelser: Der forhandles om indholdet i timerne, der dannes elevpositioner, rollen som lærer iscenesættes og udfordres gennem kommunikation i klasseværelset.

Under mit år i skolen hørte jeg også drengene fortælle om deres planer om at satse på studierne og få sig et godt og velbetalt arbejde, og jeg hørte historier om forskellige former for ballade og regelbrud. Jeg hørte drengene sladre om lærere eller fraværende klassekammerater, og jeg hørte samtaler, der var vidnesbyrd om nære venskaber mellem drengene. I disse beskrivelser af hændelser, de var involveret i, eller projekter, de havde for fremtiden, og når de talte om venner eller sladrede om andre, kunne de i processen konstruere et 'jeg', et 'vi' eller et 'dem'. Et aspekt af denne skabelse af et fællesskab, af et 'vi', som jeg interesserede mig for, er den grænse, der drages mellem det svenske eller ikke-svenske, hvordan kategorier som 'indvandrerdreng' og 'den svenske dreng' skabes gennem forskellige sproglige udtryk og fortællinger, og hvilken betydning disse kategorier får. Jeg betragter ikke disse forskellige positioner som givne, men som skabte i en fortsat samtale: Gennem forskellige samtaler og fortæl-

linger kan man sige noget om, hvem man er.³⁾

En anden central fortælling, som drenge fortæller i deres skolehverdag, kan siges at handle om at være dreng på den rigtige måde. Men udgangspunkt i filosofien Judith Butlers⁴⁾ kønsteori kan maskulinitet forstås som en iscenesættelse, en effekt af at reproducere det, der har været forbundet med det maskuline. Det at blive betegnet som for eksempel en 'dreng' giver mulighed for at svare, fortælle om sig selv og opføre sig i overensstemmelse med givne forestillinger om, hvordan drenge forventes at være. En konsekvens af dette perspektiv er, at vi ikke kan tale om en naturlig eller autentisk mandlighed, der kan forklare, hvad drengene i denne studie gør og siger i løbet af en skoledag.

Maskulinitet er snarere resultatet af en gentagelse af forskellige slags ord og handlinger. Historierne om fremgang og succes, der vil blive studeret i det følgende, kan indgå i denne iscenesættelse, der dagligt finder sted i skolen, og som handler om at reproducere maskuline normer.

Men maskuline normer lader sig ikke så let indfange. Det, der kan være en norm i en formel situation i klasseværelset, behøver ikke nødvendigvis at være det i frikvarteret. Det, der konstituerer en populær maskulinitet i skolehverdagen, behøver ikke være det samme som fremgang som elev. Tværtimod: Flere studier har påpeget, at positionen som den gode elev kan stå i modsætningsforhold til positionen som populær eller 'cool' dreng.⁵⁾

Ud fra et kritisk kønsperspektiv beskriver Raewyn (tidligere Robert) Connell⁶⁾ skolen både som et sted, hvor maskuliniteter skabes, og også en institution, der i sig selv skaber maskuliniteter. Skolen tilvejebringer gennem sine specifikke strukturer, fag og ikke mindst sit disciplineringsystem muligheden for at indtage en særlig plads i en kønslig struktur. Således kan der for eksempel skabes protesterende eller studiemindede maskuliniteter i relation til skolesystemet. Det er et perspektiv, der minder om det, som sociologen Paul Willis⁷⁾ har beskrevet som drenges investering i en antiskolekultur. I Willis' studie giver det social status blandt kammerater-

ne at opponere mod skolen – det er en investering i en uformel modstandskultur, der samtidig reproducerer en arbejderklasseposition.

Denne artikel tilslutter sig Connells beskrivelse af skolen som et specifikt sted, hvor maskuliniteter skabes og bliver skabt. Connell understreger meget tydeligt, at maskuliniteter ikke skal opfattes som forskellige karaktertyper, og hun understreger, at maskulinitet skabes gennem forskellige praksisser og i relation til det feminine og til andre maskuliniteter. Men samtidig: Hvis man taler om forskellige maskuliniteter på en skole, risikerer man på baggrund af min fortolkning at forstå køn som et substantiv snarere end et verbum. Det problem, der opstår, er, at drenge let kategoriseres i den ene eller anden form for maskulinitet. Man må være opmærksom på, at sproget og handlingerne kommer først, og at maskulinitet er en effekt af en fortsat samtale, og at også de samtaleemner, der opfattes som de mest stereotype, kan have flere *forskellige* funktioner og ikke blot er udtryk for en protest eller en investering i en 'antiskolekultur'. I det følgende er det derfor drenges forskellige fortællinger, der står i centrum for analysen.

HISTORIER OM FREMGANG OG SUCCES BLANDT LYSGÅRSDRENGENE

Uddelingen af stipendier og de vers, som lærerne fremførte til deres afslutningsklasser, kan beskrives som fortællinger om medgang og modgang. Disse historier fortælles også af drengene selv – i deres tilfælde dog for det meste som fortællinger med andre slutninger. Jeg hørte om drømme om at blive professionelle basketball- eller fodboldspillere eller historier, om hvordan ældre familiemedlemmer har gjort karriere, startet egen virksomhed, haft økonomisk succes og er blevet chefer med egne ansatte. Der findes en særlig genre af fortællinger, der handler om at begynde på bunden og arbejde sig op på egen hånd. Nejib fortæller sine kammerater i lysgården en sådan historie. Den handler om, at hans bror har gjort karriere – han er gået fra at være håndværker

til øverste chef i den samme virksomhed. Nu er han en af de allerrigeste mænd i hele Stockholm, fortæller han. Hakan tager tråden op og vil vide mere om, hvordan det er lykkedes ham at nå så langt:

Hakan: Har han studeret eller hva'?

Nejib: Nej, han er tømrer ...

Hakan: Hvordan fanden blev han så det der? Sorte penge? (ler)

Nejib: Nej, han begyndte, først begyndte han som tømrer, senere blev han træet af det, så fik han et andet job i firmaet, der arbejdede han og har arbejdet sig op.

Hakan: Du, kan du skaffe kontakt med mig?

Emre: Var det ham, der kom til landet, eller hvordan?

Nejib: Ja.

Hakan: (utydeligt) Men Mengistu, hvordan er det med dig?

Mengistu: Hvad? Der findes ingen rige somaliere, så jeg kan ikke fortælle noget! (ler)

Emre: Jo, der findes vist en rig somalier!

Mengistu: Jo, min morbror, nej, min farbror.

Emre: Ja, og min farbror i Tyrkiet, han ejer jo lejlighed og sådan noget der, han er altså stenrig!

Hakan: Min fætter bor i villa! Ikke villa på den måde, en *bygning*, flere lejligheder i en, og han *ejer dem* ... og han har fire restauranter.

Emre: Sådan nogen steder tjener man vel ikke nogen penge?

Hakan: Hvad?

Emre: Man tjener vel ikke så meget!

Hakan: Idiot, han har to restauranter i Tyrkiet, han har to restauranter i Danmark.

Emre: Men altså Tyrkiet!

Hakan: ... og han kører i de nyeste biler hele tiden!

Meningen med drengenes samtale er at bevæge sig opad i et socialt hierarki. Succeshistoriers værdi kan måles ud fra, hvor godt man lykkes på arbejdsmarkedet og materielt. Nejibs fortælling om sin bror er en fordelagtig historie at fortælle, og det virker, som om den gør indtryk på hans kammerater. Hakan beder ham "skaffe

kontakt", og Emres spørgsmål "Var det ham, der kom til landet" fortæller, at han er imponeret over, at en ung mand, der er kommet til Sverige, har fået en så flot karriere. At denne succeshistorie er en fordelagtig historie at fortælle til kammeraterne kan også ses ved, at Hakan herefter kommer med en beskrivelse af, hvordan hans fætter ejer flere lejligheder og restauranter. Han vælger desuden med omhu sine ord for at fortælle om fætterens rigdomme: Det er ikke blot en lejlighed, det er en stor bygning.

Samtidig risikerer den, der fortæller sådanne succeshistorier, også at blive genstand for spøgefulde kommentarer. Fortælleren bringes ned på jorden igen, når kammeraterne siger, at der er sorte penge involveret, at en restaurant i Tyrkiet ikke er særlig eftertragtet, og man ser også, at Mengistu lidt drillende spørges om, hvorfor han ikke har nogen slægtning at berette en lignende historie om. Som svar skaber Mengistu sin egen position, når han siger, at der ikke findes nogen rige somaliere – på den måde undgår han, at en af de andre skal påpege dette. Samtalen handler således om at lykkes på arbejdsmarkedet, men samtidig om at forhandle positioner og hierarkier i drengenes fællesskab. Det at have en god karriere står ikke i modsætning til at indtage en plads i drengenes fællesskab – det er snarere netop beskrivelsen af, hvem man selv eller ens familie er, der er fordelagtig i fællesskabet med andre drenge.

At være rig eller fattig er også de modsætningsord, som nogle elever i spøg anvender, da jeg en sen fredag eftermiddag sidder sammen med drengene, og et kraftigt tordenvejr bryder ud. De fleste er gået hjem, men de elever, der nu sidder i sofaerne inden for skolens indgang, er blevet tilbage for at sidde og tale lidt sammen inden weekenden. Regnen øser ned. Hvis man går ud, bliver man gennemblødt, og vi begynder at diskutere, hvordan vi skal komme tørskoede derfra. Arash tager sin mobiltelefon frem for at ringe efter en taxi, siger han, men han trykker bare lidt på telefonens knapper uden at slå numrene rigtigt ind. Nogle lærere kommer ud fra lærerværelset, de stopper op i lysgården

for at hilse på eleverne og slår derefter deres paraply op for så at gå ud mod parkeringspladsen. Nogle piger tigger lærerne om et lift hjem, men lærerne vinker afværgende. Da musiklæreren går forbi, siger Hakan: "Vær sød at giv os et lift, vi er indvandrere, der ikke har bil!" Arash lader, som om han har råd til at bestille en taxi til sig selv, og Hakan spørger med, at indvandrere ikke har råd til en bil. Det er historier om at være rig eller fattig, hvor spøgen om succes forholder sig til spøgen om at have brug for hjælp, og hvor Hakan gennem sin kommentar kobler 'indvandre- ren' til en offerposition.

"Hvis man bor her, har man ikke en høj status", forklarer Berivan mig på et tidspunkt, da hun og Denise bestemt har sagt til mig, at det er deres tur til at tale med mig nu. De går i samme klasse som nogle af drengene, der hænger ud i lysgården, og de må indimellem lægge øre til en del kommentarer fra dem i forskellige timer, hvilket sjældent hindrer Berivan i at svare dem igen. Med tanke på drengene forklarer hun og Denise mig nu, at nogle drenge lader som om, at de har mere status, end de i virkeligheden har. "Er man her, er man ikke rig", gentager Berivan og fortsætter: "... så det er helt forkert, hvis man forsøger at *spille* det. Dem, der bor her, har drømme om at blive rige, men de er det ikke. Men i centrum af byen, der har de råd, der bor man i store lejligheder og får, hvad man vil have af sine forældre. Hvis man *her* spørger sin mor om nogle penge, svarer hun: 'Nej, jeg har ikke råd denne måned'. Men dem i byen siger: 'Okay, her har du nogle penge!'" Berivan holder en kort pause og tilføjer så: "Ifølge mig så er dem, der er populære, det er dem, der har penge, dem, der har råd. Ikke dem, der løber rundt og tigger om cigaretter!" Når Berivan siger, at de, der kommer fra hendes forstad, ikke er rige og ikke har status, selv om der findes dem, der lader som om, virker det ikke, som om det er 'de fattige', men tværtimod dem, der 'spiller rige', hun tager afstand fra. Hun tager for givet, at de, der kommer fra hendes forstad, ikke kan være rige. Det minder lidt om de tidligere eksempler, hvor man på den ene side fortæller om en suc-

ces, og hvor der på den anden side er spøgefulde kommentarer og påmindelser om ikke at spille rigere, end man er, en dobbelthet, der også kommer til udtryk i spøgen om at ringe efter en taxi eller være en fattig indvandrer. Der findes forskellige beskrivelse her om, hvem man er, og hvad forstaden og dem, der bor der, tilskrives af betydning.

På samme måde som forstaden kan lades med forskellige betydninger, finder der også en forhandling sted om betydningen af forskellige etniske betegnelser, der flourer mellem de elever, jeg følger. Læreren Åsa underviser nogle af drengene fra lysgården i svensk. Hun er bekymret over, at hun hører dem kalde hinanden nedsættende navne med etniske associationer. Det kan være drillende kommentarer om, hvilket land man kommer fra, morsomheder om, hvem der er øverst i et hierarki, og hvem der er nederst, med reference til et oprindelsesland. Åsa tager i en af sine timer denne sprogbrug til debat. Hun indleder med at sige, at hun er bange for, at hvis man driller hinanden med hinandens etniske baggrund, er der måske til sidst nogle lande, som man ikke længere kan tillade sig at være stolt over. Læreren beder derfor alle eleverne en efter en fortælle, hvor de kommer fra, og hvilket sprog der tales i familien. Der er mange, der ler, da Nejib siger, at han er fra Marokko, men at de taler svensk derhjemme. Læreren tror imidlertid, at han har misforstået spørgsmålet, så hun spørger igen, hvilket sprog han taler hjemme, hvorpå Nejib gentager, at det er svensk. Hans kammerater ler højt og påpeger drillende, at han er svensk. Runden fortsætter, hjælpelæreren Sherko får ordet, men inden han har nået at svare, forsøger Nejib at tage revanche for latteren, der var rettet mod ham:

Nejib: Han [Sherko] kommer ikke fra noget land!

Sherko: Jeg er kurder, jeg hader arabere!

Jamal: Og arabere hader kurdere!

Åsa (læreren): Vent lidt, vent nu lige lidt ...

Sherko: Jeg taler kurdisk og svensk og indimellem tyrkisk, hvis det er nødvendigt ... og indimellem når jeg børster mine

tænder, taler jeg arabisk! (Drengene i klasseværelset ler.)

Åsa: Mmm ...

Nejib: Det kan ikke være så tit! (Drengene i klassen ler højt og længe.)

Da alle i klassen til sidst har fortalt om deres oprindelsesland og deres sprog, sammenfatter Åsa diskussionen. Hun minder eleverne om formålet med øvelsen: "Vi taler om, hvad man taler, om man taler et andet modersmål end svensk". Hun forklarer også, at hun har hørt dem anvende negative ord om hinanden, "... nu skal jeg ikke sige, hvad I kalder hinanden, men jeg hører, at I, jeg hører ord som 'araber' og ... 'kurder' og ... så hører jeg indimellem 'araber'." "Kusse?" tilføjer Emre. Åsa fortsætter tålmodigt: "Jeg tænker sådan her: I er stolte over, hvor I kommer fra, I har andre nationaliteter, og sådan skal det være, men her befinder vi os i et klasseværelse, og vi er på skolen, i [navnet på forstaden]. Uden for os er der så meget krig og så megen elendighed, så mange konflikter, så jeg tænkte, at herinde ...". "Skal vi slutte fred!" indfletter Jamal og får det til at lyde som en kliche, mens Åsa fortsætter: "... så vi kan være stolte over, hvor vi kommer fra, men vi forsøger at være det *lidt* neutralt, for ikke at sige meget neutralt, for det, jeg er bange for, er, at det ender med, at der er nogle nationaliteter, man ikke kan være stolte over." Så tilføjer hun som en slags afslutning på samtalen: "Vi taler svensk og har et andet modersmål, men herinde forsøger vi at løse konflikter og undgå nationaliteter, så vidt det et muligt!" Lærerens sidste ord er en tydelig erklæring om, at alle er lige i klassen, og at ingen skal udsættes for krænkende tiltale uanset baggrund. Det er vurderinger, der er i overensstemmelse med skolens dannende opgave. Men samtidig med at timens mål er at undgå etnisk ladede skældsord, virker samme ord paradoksalt nok som noget, man skal skamme sig over. Hvordan skal vi forstå dette? Og hvad gør drengene med disse ord og spøgefulde, drillende kommentarer?

For at forstå det kan vi se nærmere på ordvekslingen mellem Nejib og Sherko. Der er nogle typiske træk i denne samtale-

form, der handler om at lytte til den foregående replik og levere et sjovt svar tilbage. Når Sherko siger, at han er kurder og hader arabere, svarer Jamal, som dermed også stiller sig på Nejibs side, ved at genanvende Sherkos ord i næste replik.

Ordene beholder deres kraft, men slynges tilbage til Sherko – nu er det araberne, der hader kurderne. I næste del af ordvekslingen skifter Sherko metode og får drengene i klassen på sin side ved at sige, at arabisk minder om lyden af at tale, samtidig med at man har en tandbørste i munden. Sherkos hurtige replik belønnes med elevernes latter, men Nejib får alligevel det sidste ord, da han i den efterfølgende kommentar antyder, at Sherko har dårlig mundhygiejne.

Princippet her er ikke, at man ignorerer den forrige talers replik – man forsøger snarere at drage fordel af den. Nejib lytter til, hvad Sherko siger, og sender en endnu skarpere påstand tilbage. I bogstaveligste forstand anvendes Sherkos ord mod ham selv, og udfordringen er at kunne svare endnu mere slagkraftigt og fyndigt end sin modpart. En grundlæggende retorisk regel i disse verbale dueller er, at den, der bliver stille, og tager imod en morsom fornærmelse uden at kunne give svar på tiltale, bliver den passive.⁸⁾

Det er en rolle, som drengene, som jeg følger, ofte forsøger at undgå at havne i.⁹⁾

Men på en og samme tid handler den verbale duel på den ene side om altid at have et svar parat og ikke indtage en passiv position i et hierarki mellem drenge og på den anden side om at manifestere et venskab. De, der kommer med drillende kommentarer til hinanden, er også venner.

Det lykkes for Nejib at få det sidste ord i dobbelt forstand, dels i dialogen med Sherko, der ikke kan finde på noget at svare igen, dels som et svar på påbuddet fra læreren, der ikke vil tillade anvendelsen af de nedsættende ord – Nejib bryder umiddelbart dette forbud, da han gør grin med kurdere. Logikken i denne samtaleform kan dermed bidrage til at forstå den kommunikation i klasseværelset, hvor læreren vil formidle viden eller værdier, og hvor elever svarer igen ved at indtage det modsatte standpunkt.

Nejib kommenterer altså skoletimens officielle indhold, der handler om, at han skal lære sig en anden sprogbrug, og at alle er lige i klassen, men hvor han *samtidig* positioneres som en 'indvandrerlev', der ikke forventes at tale svensk hjemme.

Når drenge fortæller succeshistorier, forholder de sig til en modsat beskrivelse om at have brug for hjælp eller *ikke* at befinde sig øverst i et socialt hierarki. Positionen som offer eller den, der har brug for hjælp, er et element i en pædagogik, der tager udgangspunkt i, at nogle elever har brug for et andet sprog, at de har brug for at arbejde med deres værdier og sprogbrug, og at netop elever med indvandrerbaggrund mange gange har brug for hjælp.¹⁰⁾

På den baggrund kan vi for eksempel forstå, hvorfor Hakan under en læsetime i svensk siger, at han ikke kan lide de bøger, som læreren har taget frem, og som er skrevet, så de er lette at læse, og at han siger: "Man føler sig som et *særbarn*, bare fordi man er indvandrer!" Men der forhandles også positioner i samtaler mellem elever, for eksempel når Berivan beskriver, hvordan kammerater fra forstaden ikke har nogen særlig høj status, eller når Mengistu må forsvare, hvorfor han ikke har nogen rige slægtninge. I det følgende vil jeg beskrive nogle andre drenge, der ikke omgås med drengene fra lysgården, men som også forholder sig til hierarkiske problemer og som også ofte taler om 'indvandrere', men med en anden retorik og med andre konsekvenser.

RISIKOEN FOR AT FREMSTÅ SOM RACIST

Det sker indimellem, når jeg træder ind i klasseværelset til en time med 8.c, at jeg bliver stående i døren for med blikket at finde en ledig stol, jeg kan sidde på. Ofte løser Daniel, Joel, Johan og Mange denne opgave for mig ved at råbe højt til mig og opfordre mig til at sætte mig ned ved siden af dem. Eftersom jeg i timerne ofte sidder sammen med denne kvartet, er de tiltaler, som drengene får fra lærere og kammerater i klasseværelset, i rent geografisk for-

stand også rettet mod mig. De er ikke henvendt til mig, men kommer i min retning. At være i selskab med drengene i Daniels gruppe indebærer nemlig, at man nu og da må lægge øre til læreres irettesættelser, eller at drengene forsvarer sig mod forskellige former for anklager. Netop denne position i skolens klasseværelser og gange danner baggrund for min forståelse af, hvordan de taler om sig selv og andre.

Et emne, som nu og da dukker op i Daniels gruppe, er relationen til drengene, der holder til i lysgården. Jeg beder dem på et tidspunkt om at beskrive forskellige grupper af drenge, der findes på skolen, og det viser sig at være et spørgsmål, de har meget at sige om. "Der er en hiphopgruppe", svarer Daniel – akkompagneret af Manges latter – "som er nogle narhoveder". "Storsnuded", tilføjer Johan. "De tror, de *ejer* skolen", fortsætter Daniel. Mange er enig, og Johan gentager, at skolen er "proppet med indvandrere", og så fortsætter beskrivelsen af forskellige typer, der går på deres skole. Foruden 'hiphopperne' er der 'tosserne', det er "dem, der er lidt mere, som ikke tør at sige så meget", siger Mange, men Daniel giver den gruppe et andet navn: "Det hedder 'søde børn!'" "Og så er der os normale", fortsætter Mange, men også i den beskrivelse får han modsvar af sine kammerater. "Normale?" siger Johan undrende. "Vi normale!" gentager Daniel leende, som var det en misvisende beskrivelse af, hvem de selv er.

"Hiphopperne ligger jo *heller* ikke højt oppe", påpeger Joel så, og Johan tilføjer: "Nej, det er godt for dem *nu*, men senere, når de bliver voksne, så går det ikke så godt, så må de bo ude på gaden og arbejde steder som McDonalds og Ica og sådan nogle steder, det er jo ikke verdens bedste!" Det lille 'heller' antyder en selvforståelse af ikke selv at være for højt placeret i hierarkiet, og her er relationen til hiphopperne central. Hiphopperne kan anvendes som et element i en fortælling om, at de selv i det mindste får en mere fordelagtig position end hiphopperne, selv "om det er godt for dem nu", som Johan siger. Fiasko og underlegenhed tilskrives de andre og vurderes som ensbetydende med risikoen for at få et dårligt betalt job i servicesektoren.

ren. Det bliver en form for fortælling om en fremtidig revanche, en revanche for en mindre gunstig situation i skolen.

Beskrivelsen af sig selv som hørende til uden for det normale eller 'heller ikke højt oppe' genkender jeg fra andre tilfælde: Da jeg under et interview spørger Daniel, om hvordan han tror, at han opfattes af lærere eller klassekammerater på skolen, svarer han, at det ved han ikke. "Har du ikke tænkt over, hvordan du bliver opfattet?" fortsætter jeg. "Nej! Jeg er ligeglad!" fastslår han. Situationen føles akavet, og for sent indser jeg, at mine spørgsmål i sig selv kan opfattes som en beskyldning. Der ligger en dobbelt gardering i at sige, at han ikke ved, hvordan han opfattes på skolen, og at han for øvrigt også er ligeglad.

I en anden situation diskuterer Daniel, Johan, Joel og Mange, hvordan det kan være svært at være svensk dreng på skolen, eftersom det kan betyde, at man havner i undertal. Det virker, som om at 'hiphopperne' synes, at de er bedst, og at de vil dominere skolen, forklarer Joel, men Daniel vender beskrivelsen på hovedet ved at fremhæve fordelene ved at være svensk.

Daniel: Jeg er glad for, at jeg er svensk, jeg vil ikke have nogen underlig religion, som man skal følge!

Joel: Bare side og bede, ahhhh! Be', be', be'!

Daniel: Tænk, hvis man skulle gifte sig, når man var fjorten!

Joel: Rulle en måtte ud, ahhh!

Daniel: Og have det der tøj på.

Mange: Slør og alting!

Daniel: Ja, og se ud som en fucking ninja!

Rickard: ... mmm, hvad synes I så om indvandring?

Joel: Det er vel ok, bare de ikke provokerer og er racister!

Daniel: Ja, nogle kan være rare, men jeg kan ikke lide, hvis de kommer her og forstyrrer og provokerer.

Rickard: Så I er ikke imod indvandring?

Joel: Nej, jeg er ikke imod dem, bare de ikke er imod mig, det føles lidt sådan her: 'Hej, velkommen til mit land!'

(mørk stemme) 'Hold kæft!'

Da Daniel fortæller, at han er glad for at

være svensk, flyttes beskrivelsen fra en fortælling, hvor de skildrer sig selv som værende i undertal, til en historie, hvor pointen er, at svenskheden indebærer en fordel. Drengene konstruerer gennem en fælles dialog en fortælling om indvandrere og deres religion, tvangsægteskab og tøj. Joel anvender også forskellige stemmer til at illustrere, hvem han selv er, og hvem han *ikke* er. Indvandrerens får en mørk, truende stemme, der siger "hold kæft". Og i samme sætning oprettes der en tydelig grænse mellem på den ene side et 'vi' og vores land og på den anden side 'de andre'.

I samtalen stiller jeg lidt hurtigt et spørgsmål om, hvad drengene synes om indvandring, og dette spørgsmål inddeler dialogen i to dele. Når drengene taler om fordelene ved at være svensk, udfylder talen den funktion at fortælle om sig selv relativt overlegent, men når jeg spørger om, hvad de synes om indvandring, ændres samtalen til en implicit beskyldning, som de må forholde sig til. Joels svar bliver at tilskrive 'hiphopperne' racismen. Det er de andre, ikke os, der er racister, synes Joel at ville sige. Når drengene distancerer sig fra hiphopperne eller indvandrerne – med det formål at iscenesætte sig selv i en mere fordelagtig position – risikerer de samtidig at fremstå som fremmedfjendske. Denne effekt indebærer et problem: Den, der refererer til magtpositioner, der underordner indvandrere, risikerer selv at blive tildelt en underordnet position i skolen.

Frygten for at fremstå som 'racist' mærkes også i den betegnelse, de bruger om drengene i lysgården. De kalder dem for 'hiphopperne', når de taler om gruppen med mig – et ord, som jeg betragter som et mere neutralt synonym for 'indvandrere'. Mange gange forsikrer de også, at de ikke har noget imod 'indvandrere' – i det mindste ikke så længe de tilpasser sig det svenske samfund. Uviljen mod at blive kaldt racist kommer også til udtryk i, hvordan de oplever kommunikationen med drengene i lysgården. Joel forklarer på et tidspunkt, at det er besværligt i det hele taget at svare på 'hiphoppernes' tiltale. "De siger jo, at alle tyrkere skal overtage Sverige". "Ja, og sådan her, 'skide svensker'", under-

streger Mange. "Ja!" fortsætter Joel, "og hvis man siger 'skide indvandrer', så er man racist!" "De må gerne sige 'skide svensker' til en, men man må aldrig sige 'indvandrer' til dem! Eller neger eller sådan noget", sammenfatter Johan. Det at komme med drillende, spøgefulde kommentarer med etniske associationer er – som vi har set – almindeligt blandt drengene i lysgården. Men Daniel, Joel, Mange og Johan reflekterer over, at de ikke kan svare igen på samme måde, som de bliver tiltalt. De har svært ved at svare på lysgårdsgruppens kommentarer, eftersom de ikke udtaler ordene fra den samme position som dem, i en orden, der skelner mellem det svenske og det ikke-svenske. Det er med andre ord helt afgørende, hvem der anvender de etniske betegnelser. Det er muligt for drengene i lysgården at anvende de ord, som læreren Åsa tidligere var bekymret for, eftersom de forholder sig til en tiltale, som de selv har været udsat for. De kan kalde hinanden tilsyneladende nedsættende navne, men dette kan udfylde den funktion at manifestere et fællesskab og en fælles erfaring af en udelukkelse fra det svenske. Hvis Daniel og hans kammerater derimod anvender samme ord, udfordres ikke blot det ekskluderende indhold i ordene. Tværtimod gentages det, og heraf opstår problemet ikke at kunne give svar på tiltale.

I en anden situation, hvor samtaleemnet er et andet, og jeg spørger om, hvordan drengene har det med deres udseende, siger Daniel, at han gerne vil se godt ud, når han skal møde nogen. "Jeg vil være flot, hvis man skal ... score eller sådan noget!" Han ler lidt og tilføjer lidt senere: "Jeg er ligeglad, for jeg har et dårligt rygte her på skolen!" "Har du?" spørger jeg. "De siger, jeg er racist og sådan noget der." "Hvem siger det?" "Hiphopperne", forklarer Daniel kort. Da jeg vil vide mere, forklarer Joel: "Fordi han er hvid, har sådan nogle slags bukser på og sådan noget." "Men der er jo mange, der er hvide", fortsætter jeg stædigt. "Det er kun fordi, jeg slås og skændes med dem, jeg slog [navn på dreng], og så synes de, jeg er racist", forklarer Daniel. Det er også i mange andre sammenhænge vigtigt for de drenge,

jeg følger, at kunne fremstå som succesrig, hvad angår heteroseksuelle relationer. Heteroseksuelle erfaringer er et samtaleemne, man ofte taler om blandt andre drenge. Beskyldningen om at være racist synes – ifølge Daniels fortælling – at gøre projektet om at være dreng på den rigtige måde og have succes hos pigerne sværere. Historier om hiphoppere, der er fortalt i en nedsættende tone, er ganske vist en strategi for at tale om sig selv, så man opnår en mere gunstig position, men samme strategi kan skabe problemer, eftersom netop rollen som 'racist' placerer en i bunden af skolens uofficielle hierarki.

NÅR DET AT VÆRE INDVANDRER SKABER BEKYMRINGER

"En perker med et svensk navn har lettere ved at få et arbejde!" slår Nejib fast, da han sidder og taler med sine kammerater i et grupperum i en af Åsas svensktimer. Mark tager tråden op og bekræfter pointen ved at fortælle om en af hans slægtninge med afrikansk baggrund, der var tvunget til at skifte navn "til Pelle Svantesson eller sådan noget der" for at få det job, han ansøgte om, et job i en telefonomstilling i en virksomhed. Hjælpelæreren Sherko, der også er til stede og tavst lytter til drengenes diskussion, afbryder oprørt og slår fast, at man ikke skal acceptere den form for behandling. "Det der er jo snyd og bedrag! Det er jo *fornedrelse*, forstår du? Det er ulovligt!" Så fortæller Sherko en historie for drengene om en ven, der startede sin egen virksomhed, og som nu driver restauranter og flere rengøringsfirmaer. Han er etiopier, får vi at vide, men han har boet her i Sverige siden 1980'erne, og han "er *fandens god* til svensk, når han taler", forklarer Sherko og fortsætter: "Når man taler med ham i en telefon, tror man, at det er en lyshåret, blåøjet fyr, man taler med, for sådan taler han." Ved en lejlighed havde Sherkos kammerat ringet til en virksomhed bare for at "skabe en kontakt, så han kunne sende sine rengøringsfolk derhen." Han havde talt med virksomhedens chef, "og de kunne godt lide det, de hørte". Drengene omkring bordet sidder stille og lytter koncentreret. Sherko fort-

sætter: "Så tog han ud til virksomheden, og det her fortalte han mig selv – den første reaktion i virksomheden var sådan her: 'Hvad, var det dig, jeg talte med i telefonen!?' Han blev overrasket over, hvordan en sort fyr kunne tale så rent svensk i telefonen! Og de fik kontrakten. Men det var bare selve reaktionen. Så sådan nogle ting sker altså tit på arbejdsmarkedet."

Sherkos historie fungerer på en og samme tid som et håb og som en påmindelse om, at kategoriseringen som 'indvandrer' kan få betydning i erhvervslivet, og her spiller sproget en central rolle. Den, der taler 'rent svensk', forestilles som lyshåret og blåøjet. Sherkos ven synes at kunne gå for at være svensker, når han taler svensk i telefonen, men han opfattes ikke som svensker, da han møder sin kunde. Vi må derfor ikke bagatellisere denne erfaring af at blive positioneret som indvandrer i forskellige personlige møder. Den beskrivelse af det svenske arbejdsmarked, vi møder i drengenes diskussion, stemmer overens med statistikker over erhvervslivets diskrimination af indvandrere. Ifølge en rapport fra integrationsrådet var 64 procent af den udenlandskfødte befolkning i 2005 i Sverige i beskæftigelse – tallet var 81 procent for personer født i Sverige.¹¹⁾

Og rapporten slår fast, at unge, der går igennem hele det svenske uddannelsessystem, alligevel har det sværere på arbejdsmarkedet, hvis de eller deres forældre er født uden for Sverige. Kategoriseringen som indvandrer indebærer derfor også marginalisering, og at der udøves magt over en – at blive tiltalt som indvandrer gør noget ved den tiltalte. Og trods slogans som at "det svenske sprog er nøglen til samfundet" – der indimellem udtrykkes i politiske udspil, eller som skoleforskning har vist er en pædagogisk tilgang for mange lærere i skoler med elever med indvandrerbaggrund¹²⁾ – synes Sherkos kammerats gode svenske sprog ikke at være tilstrækkeligt for at blive betragtet som svensker. Historien slutter dog godt. Sherkos kammerat har jo bevist, at man kan nå langt *trods* det, at han bliver kategoriseret som ikke-svensk, og hjælpelæreren formulerer også et svar på, hvordan man skal forholde sig til det samfund, som

drengene tidligere i samtalen beskrev som diskriminerende: "Egentlig er det bare at være revnende ligeglad med det, jeg er i hvert fald *revnende* ligeglad!" Mark spørger overrasket Sherko, om man skal være ligeglad med arbejdet og skolen, men hjælpelæreren forklarer, at det er diskrimineringen, man skal være ligeglad med, ikke skolen. "Ja, man skal ikke lade sig undertrykke af dem!" siger Mark. Sherko bekræfter: "Du skal ikke lade dig undertrykke, men du skal heller ikke, altså, nogle mener jo, at 'samfundet er sådan og sådan, og samfundet hader os perkere', man skal ganske enkelt bare være sig selv ... og kæmpe! Forstår du? Og kæmpe!"

I samtalen formulerer drengene fælles strategier for at klare sig så godt som muligt efter skolen. Diskussionerne kredser om og forholder sig til det diskriminerende arbejdsmarked, som drengene virker meget enig om, der eksisterer. Og hvis ingen vil fortælle om sig selv som offer eller som en fiasko, og hvis kategoriseringen som 'indvandrer' risikerer at tildele en person en sådan rolle på et diskriminerende arbejdsmarked, kan drengene formulere en vej for at lykkes. Ud fra dette perspektiv kan vi også forstå de situationer, hvor de samme drenge kan fortælle radikalt modsatte historier, hvor de selv *ikke* er indvandrere eller forstadsdrenge.

"Det her er et godt sted at bo, forstår du!" siger Nejib på et tidspunkt om sit eget kvarter, "der er ikke så meget ballade som i Botkyrka eller Tensta, der er altid ballade der. Man ser 'Mand røvet i Tensta', 'Person dræbt i Alby' og sådan noget der. Hvis [Nejibs kvarter (NK)] er med i avisen, står der: 'NK – de er rigest i Stockholm', sådan noget der!" Det kvarter, som Nejib bor i, havner ikke på forsider som hverken det fattigste eller rigeste område i Stockholm. I den forstand er hans beskrivelse forkert. Men han anvender eksemplet som en måde at distancere sig over for andre forstæder, der skrives om i medierne. Det er en måde at sige på, at de problemer, som mange avisartikler forbinder med forstæder og de mennesker, der bor der, ikke handler om ham eller hans eget kvarter.¹³⁾

Den figur, som på et tidspunkt er 'jeg' eller som anvendes til at definere et 'vi',

kan i en anden situation gøres til 'de andre', og er afhængig af, om indvandrerdrengen eller forstaden lades med succes eller fiasko, medgang eller modgang. Dette gentages, da jeg en dag efter skolen følger med Jamal hjem, og vi har slået os ned ved familiens køkkenbord. Jamal fortæller om sine planer for, hvad han skal tage sig til, når han er færdig med 9. klasse, og han har taget et brev frem fra det gymnasium i den indre by, som han har søgt ind på. Han viser mig brevet og fortæller mig – og måske også sin mor, der står et stykke væk og stryger vasketøj – at han har tænkt sig at satse på gymnasiet. Så skifter han emne og siger, at der er en del drenge, som han plejer at være sammen med i skolen, som han aldrig ville invitere hjem. De tager sig ikke sammen, de tager ikke studierne seriøst, det kommer ikke til at gå godt for dem, forklarer han, og piller ved kuverten fra gymnasiet. Han bryder sig ikke om den stil, om drenge, der "leger mafia" og sætter deres fremtid over styr, siger han. Mens jeg sidder i Jamals køkken og diskuterer gymnasievalget, slår det mig, at i dette hjem er indvandrerdrengen fraværende. I det omfang drengene i lysgården indimellem kategoriseres som indvandrerdreng, og i det omfang de i nogle situationer bruger forskellige etniske betegnelser om sig selv og hinanden og i andre situationer iscenesætter stereotypen af indvandrerdrengen,¹⁴ synes skolemiljøet og mødet med forskeren at være arenaer, hvor dette tydeligt lader sig komme til udtryk, men ikke i denne situation i Jamals køkken. Da jeg skal af sted, følger Jamal mig til døren. Det regner udenfor, og hans mor spørger, om jeg vil låne en paraply. Jeg afslår, siger farvel, og Jamal forklarer, at nu skal han hjælpe sin mor med vasketøjet.

SLAGSMÅL SOM PROBLEM

Daniel henviste tidligere til ballade og slagsmål, da han diskuterede sin position på skolen og følelsen af ikke at høre til blandt de populære. Han mente selv, at det forhold, at han indimellem kom i slagsmål, var en af grundene til det dårlige rygte på skolen. Jeg kan se, at han nogle

gange i løbet af skoleåret kommer op at slås. En dag spørger jeg Daniel, Mange og Joel, hvordan man havner i et slagsmål. Baggrunden er, at André i 8.c, som indimellem er sammen med lysgårdsdrengene i frikvarteret, drillede Daniel ved at foregive at stjæle hans nye MP3-afspiller. De kom op at slås, og læreren Jörgen måtte gribe ind. Jörgen fortæller mig senere, hvad der skete, at André helt sikkert ikke må tage Daniels ting, men at han mente, at det var en noget overdreven reaktion fra Daniels side at blive så vred, eftersom det bare var for sjov. Her fortæller Joel, Daniel og Mange mig om den samme situation:

Joel: Jeg lånte Daniels MP3-afspiller, så tog André den, og Daniel løb efter ham, eller gik efter ham.

Daniel: Jeg sagde: Jeg vil ha' min MP3-afspiller tilbage. Så tog jeg den tilbage fra ham, og så skubbede jeg til ham og sagde, at han ikke skulle røre mine ting.

Joel: Og så gav André Daniel en lussing, og så tog Daniel kvælertag på André.

Daniel: Senere i frikvarteret kom Jason, André og Hammid. Hammid sagde, at jeg ikke skulle røre André. Jeg sagde 'hvorfor', han tog jo mine ting. Så begyndte Hammid at sparke mig.

Joel: Med sin karate!

Daniel: Men Johan hjælper til og kæmper ham ned. Han *pillar* ham ned! Han løber 100 meter på 13 sekunder. Han er bedst til idræt, selv om han ikke træner. Så Johan ordnede det, og så gik de væk, de har ikke forstået, at Johan er stærkere. Så skete der ikke mere.

Mange: Der var sket mere, hvis Johan ikke havde været der. Men han ordnede det hele stille og roligt, han slås aldrig.

Joel: Han er som tyren Ferdinand, han vil ikke slås.

Daniel: Han vil ikke ha' ballade, det kan du jo skrive om ham i bogen!

Det er i tidligere studier blevet beskrevet, at slagsmål kan give social status blandt kammerater. Willis har skrevet, at et slagsmål er en investering i skolens uformelle modstandskultur.¹⁵

Det slagsmål, som Daniel havner i, sy-

nes ikke at give status blandt kammeraterne. Drengene taler positivt om Johan, ikke fordi han vinder slagsmålet, men fordi han kan *stoppe* det. Dette er en egen-skab, som Daniel syntes at værdsætte, og jeg opfatter det som et udtryk for, hvor meget han beundrer Johan, når han siger til mig, at jeg skal skrive det om ham i bogen: at selv om han er stærk, vil han alligevel ikke have ballade. Det er trygt at være Johans ven. Daniel forklarer ved en anden lejlighed, at det sker, at han må gå hjem, før skoledagen er slut, fordi han ellers risikerer at komme op at slås. Han taler ikke om det at slås som en gevinst, det er snarere en bekymring. Og venskabets til andre drenge handler om at slippe for ballade. Daniel siger jo desuden også, at netop det at komme op at slås kan give en et dårligt rygte på skolen.

DISKUSSION

For at forstå, hvad drenge gør, når de fortæller om sig selv, eller hvordan de tager afstand fra andre, må vi forstå denne grundlæggende regel blandt de drenge, jeg har fulgt: Det er vigtigt at fortælle om sig selv som en succes og at undgå en offerposition. Der er ud fra dette perspektiv intet særligt i drenge, der gør, at de skulle investere i en 'modstandskultur' på skolen, at de ikke råbes op til skolens uddeling af stipendier, eller at de gør modstand med nedsættende ord mod deres lærere i klassen. Eksemplerne på modstand, stereotype samtaleformer, slagsmål eller talen om succes og fiasko kan forstås som forskellige kommunikative ressourcer i det projekt at undgå at havne i en offerposition, at kunne give svar på tiltale, at være en populær dreng på skolen.

Drengene i lysgården kan tale om sig selv som indvandrere, og stereotypen af en indvandrerdreng kan iscenesættes for sjov eller i fortællinger om ens egen succes. Men i de situationer, hvor indvandrerens associeres med nederlag eller fiasko, kan samme drenge distancere sig fra drenge i de forstæder, medierne skriver negativt om, eller drenge, 'der leger mafia'. Det er en central artikel i artiklen, at der ikke findes nogle 'indvandrerdreng' eller nogen

anden mere autentisk maskulinitet bag alle disse fortællinger.¹⁶⁾

Positionen som indvandrerdreng skabes i talen om disse mennesker. Alligevel er det ikke let at skifte position. Det er en kategorisering, som de kategoriserede må forholde sig til, en stereotyp, som der tales om, en position, som nogle drenge diskuterer i relation til et diskriminerende arbejdsmarked.

For at forstå, hvordan drengene i Daniels gruppe taler om hiphopperne, må vi huske på den beskrivelse, som Daniel kommer med: "Vi hører ikke til de normale". Talen om 'hiphopperne' bliver et redskab til at kæmpe sig ud af denne position. 'Hiphopperen' bliver en figur, der lades med negativ betydning, og denne stereotyp kan bruges til at forholde sig til beskrivelser af ikke at høre til blandt skolens mest populære elever. Jeg mener, at netop dette problem er markant i en skolekontekst, dels gennem klasseværelsets officielle diskurs, der indbefatter bedømmelser, normer og forkerte måder at opføre sig på, dels gennem at elever i relationer til andre elever skaber forestillinger om norm og afvigelse. Det kræver en form for strategi ikke at være populær. Det at henvise til en magtstruktur, der gør indvandrerens underlegen, er en sådan strategi.

Men selv om drenge kan distancere sig fra andre drenge, er der noget, der forener dem. Jamal beskrev tidligere sin egen fremtid ved at tage afstand fra drenge, der ikke tager sig sammen i skolen. Det minder om Daniels historier om hiphopperne. Både Jamal og Daniel fortæller historier om en stereotyp, 'hiphoppere' eller 'drenge, der leger mafia'. På dette punkt virker alle de drenge, som jeg fulgte, at være ens: Ingen ønsker at være nederst i hierarkiet. Projektet om at være dreng på den rigtige måde og ikke indtage en position som offer eller uden for det normale eller populære kan også forklare nogle af de udtryksformer, der bryder med klasseværelsets påbudte samtaleformer og med den måde at opføre sig på, der er synonym med at passe sine studier og være en god elev, kort sagt, den måde at opføre sig på, der giver et stipendium til den afsluttende festmiddag.

Noter:

1. Se Jonsson, 2007.
2. Austin, 1997.
3. Se Ochs & Capps, 2001; Eckert & McConnell-Ginet, 2003; Cameron, 2001.
4. Butler, 1999/1990.
5. Frosh et al., 2002; Nordberg, 2005.
6. Connell, 2000.
7. Willis, 1977.
8. Jf. Goodwin, 1990, s. 177f.
9. At undgå positionen som offer gælder ikke specifik for drengene i denne studie. Fanny Ambjörnsson (2004) beskriver, hvordan nogle piger, hun beskæftiger sig med i sin afhandling, kan forholde sig til positionen 'luder', hvor offerpositionen i ordet netop undgås. En pige fortæller morsomt om, hvordan hun tiltalte drenge som passive og sig selv som aktiv i seksuelle relationer. I hendes fortælling og over for hendes kammerater kan hun indtage positionen som seksuelt tilgængelig, men hun udfylder denne position med handlekraft. Ordet 'luder' og den seksuelt tilgængelige feminitet er ofte blevet beskrevet som skamfuld og har samtidig været forbundet med offerstatus. Men pigerne kan gennem deres beretninger lade denne position med en ny betydning, hvor de fremstiller sig selv som handlekraftige. Offerpositionen er altså den position, som eleverne forsøger at undgå at have i.
10. Jf. Sjögren, 2001; Runfors, 2003.
11. Integrationsverket, 2006.
12. Runfors, 2003.
13. Jf. Sernhede, 2003, og Hammarén, 2008.
14. For eksempler på iscenesættelsen af stereotypen af indvandrerdrengen, se Jonsson (kommende).
15. Willis, 1977.
16. Butler, 1999.

Oversat af Joachim Wrang efter 'Hiphoparna ligger ju inte heller högt upp!' – Om skola, maskuline positioner och rädslan för att hamna längst ner'.

Rickard Jonsson er forsker ved Lärarhögskolen og Centrum för forskning om internationell migration och etniska relationer ved Stockholms Universitet.

Litteratur:

- Ambjörnsson, F. (2004). *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront.
- Austin, J.L. (1997). *Ord der virker*. København: Gyldendal.
- Butler, J. (1999/1990). *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*. London & New York: Routledge.
- Cameron, D. (2001). *Working With Spoken Discourse*. London, Thousand Oaks & New Delhi: Sage Publications.
- Connell, R. (2000). *The Men and the Boys*. Cambridge: Polity.
- Eckert, P. & McConnell-Ginet, S. (2003). *Language and Gender*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Frosh, S., Phoenix, A. & Pattman, R. (2002). *Young Masculinities*. London: Palgrave.
- Goodwin, M. H. (1990). *He-Said-She-Said. Talk as Social Organization among Black Children*. Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press.
- Hammarén, N. (2008). *Förorten i huvudet. Unge män om kön och sexualitet i det nya Sverige*. Stockholm: Atlas akademi.
- Integrationsverket (2006). *Rapport integration 2005*. Norrköping: Integrationsverket.
- Jonsson, R. (2007). *Blatte betyder kompis. Om maskulinitet och språk i en högstadieskola*. Stockholm: Ordfront.
- Nordberg, M. (2005). Det hotande och lockande feminina. Om pojkar, feminitet och genuspedagogik. I: M. Nordberg (red.). *Manlighet i fokus. En bok om manliga pedagoger, pojkar, och maskulinitetsskapande i förskola och skola*. Stockholm: Liber.
- Ochs, E. & Capps, L. (2001). *Living Narrative. Creating Lives in Everyday Storytelling*. Cambridge & London: Harvard University Press.
- Runfors, A. (2003). *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar. En studie av hur invandrarskap formas i skolan*. Stockholm: Prisma.
- Sernhede, O. (2002). *AlieNation is My Nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i Det Nya Sverige*. Stockholm: Ordfront.
- Sjögren, A. (2001). Introduktion. I: A. Bigenstans & A. Sjögren (red.). *Lyssna. Interkulturella perspektiv på multietniska miljöer*. Tumba: Mångkulturellt centrum.
- Willis, P. (1977). *Learning to Labor. How Working Class Kids Get Working Class Jobs*. New York: Columbia University Press.